

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 3, 2018

Sayfa: 2039-2048

Received/Geliş: Accepted/Kabul:

[08-06-2018] – [03-09-2018]

Mevlâna ve Girişimcilik Kültürüne Etkileri¹

Yahya FİDAN

Prof. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İşletme Fakültesi

Prof., Istanbul Commerce University School of Business

orcid.org/0000-0002-5012-3629

yfidan@ticaret.edu.tr

Canan YILDIRAN

Arş. Gör. Dr., Karabük Üniversitesi, İşletme Fakültesi

RA., Karabuk University School of Business

orcid.org/0000-0001-8245-197X

cananyildiran@karabuk.edu.tr

Öz

İçinde bulunduğumuz dönemden, etkilerinden kaynaklı her alanda önceliğin insan olduğu ve her işleyişte, sistemde insan merkezli olunmasının gerekliliği görülmektedir. Bu nedenle girişimciliğin insan merkezli bir kültür olarak incelenmesinin önemi açıktır. Bu çalışmada toplum önderlerimizin, değerlerimizin kültüre verdikleri önemi vurgulamak, kültürlerin oluşumunda ve yayılmasındaki etkilerini görmek ve aslında kültürlerimizin değerlerini ve önemini fark etmek oluşturmaktadır. Toplum önderlerimizden biri olan, merkezine insanı alan ünlü düşünür Mevlâna'nın eseri Mesnevi'de dile getirmiş olduğu beyitler analiz edilmiştir. Anket uygulaması sonucunda Mevlâna'nın öğretilerinde girişimcilğe, girişimcilik kültürüne, değerlere önem verdiği, bu önemin onu dikkate alan hemen her kesimde etkiler oluşturduğu gibi girişimciler üzerinde de önemli bir etki oluşturduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna, Kültür, Girişimcilik, İşletme, Mesnevi.

Mevlâna and His Effects to The Entrepreneurship Culture

Abstract

It is seen that by the era we are in and the fields affected by this era; for every process and system, it is necessary to be human-centered in every function. Thus, it is obvious that entrepreneurship should be studied as a human-centered culture. In this study, our community leaders see our values emphasizing the importance they attach to the cultural, seeing the effects on the formation and spread of cultures, and in fact this constitutes to realize the value and importance of our cultures. One of our community leaders, the famous thinker Mevlâna, put people at the center, that have been analyzed in his couplets Mesnevi. As a result of the questionnaire applied, it is seen that Mevlâna values entrepreneurship and entrepreneurship culture in his teachings. This has an important effect on the entrepreneurs as well as the effects on almost every sector considering it.

Keywords: Mevlâna, Culture, Entrepreneurship, Business, Mesnevi.

¹ Bu çalışma 3-5 Mayıs 2018 tarihinde, İstanbul Ticaret Üniversitesi YAPKO Destegiyle II. Uluslararası Kültürel Miras ve Turizm Kongresi'nde Sözlü Bildiri şeklinde sunulmuş tebliğin geliştirilmiş halidir.

Giriş

Mevlâna Celâleddin Rumî Türk İslam dünyasının evrensel olmuş isimlerinden biridir (Ergül, 2015, s. 239). Tüm insanlık alemi Mevlâna'yı tanımakta, fikirlerinden ve düşüncelerinden etkilenmektedir. Mevlâna'nın evrensel olmasının nedenlerinin biri insana vermiş olduğu değerdir. Mevlâna Hazretleri Allah'ı (c.c.) merkezine alarak, sevginin birleştirici gücü üzerinde durmuştur. İnsana bakışı sadece tasavvufî, dinî ya da ahlakî açılardan olmamıştır. Bu durum ise eserleri geniş bir perspektif ile incelendiğinde fark edilmektedir. Mevlâna değişimin önemine, zamanın yönetimine, girişimciliğe ve kişisel gelişim gibi birçok konu hakkında düşüncelerini asırlar önce dile getirmiştir. Dile getirilen düşünceleri değerli kılan ise günümüzdeki insanlara hitap ediyor olmasıdır (Yeniterzi, 2007, s. 14). Hangi meslekten olursa olsun her insan Mevlâna'nın eserlerinde kendine özgü bir şeyler bulabilmektedir.

Mevlâna ile ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların, hemfikir oldukları konu ise; hangi bilim dalıyla ilgilenilirse ilgilenilsin, Mevlâna'nın eserleri önyargısız ve duru bir düşünceyle okundukları zaman kendi alanlarıyla ilgili mutlaka belirli düşüncelere sahip olunacağı şeklinde olmuştur (Esen, 2007, s. 13). Mevlâna birçok alanda fikirlerini beyan etmesine rağmen en çok üzerinde durduğu konu insan olmuştur. Mevlâna insan merkezli olmuş ve insanların varoluş sebeplerini düşünerek yaşamaları gerektiğini vurgulamıştır. Para, mevki ve yemek için yaşamını harcıyorsan, hayvanlardan farkın olmayacaktır, demiştir (Şimşekler, 2010, s. 24). Tarihsel açıdan baktığımızda, toplumlar üzerinde derin etkiler bırakan hemen her düşünce önderinin, insanı merkezine aldığını görmekteyiz.

Mevlâna insanların çalışmasının önemini birçok beyitlerinde vurgulamıştır:

Mesnevi/Beşinci cilt/2387 numaralı beyit; *"Bu kapının anahtarsız açılmasına yol yoktur; istemeden almak, vermek Allah'ın adeti değildir!"* Bu beyitte Peygamber Efendimizin şu hadisine işaret edilmiştir: *"Rızıkların kapıları kilitlenmiştir; çalışmak, uğraşmak o kapıların anahtarlarıdır."* *"İstemeden ekme, vermek Allah'ın adeti değildir."* Mısra'nın manası da, yalnız dua etmek, istemek, yalvarmak değildir; buradaki istemek, uğraşmak, didinmek, ter dökmek anlamına gelmektedir. Necm Suresi'nin şu mealdeki 39. Ayetini unutmamalıyız: *"Hakikaten insan için çalıştığından başka bir şey yoktur!"*

Bu bilgiler ışığında, girişimciliğin, hayatı sürdürmek için gerekli olan rızkın aranmasının yolu olduğunu söyleyebiliriz.

Ayrıca Mevlâna'da araştırma konumuzun önemini de görmekteyiz:

Mesnevi/Altıncı cilt/2616 numaralı beyit; *"Cenab-ı Hakk; "Dünyayı gezip araştırın, bahtınızı deneyin, rızkınızı da arayın."* demiştir.

Mevlâna'nın eserlerinde insanları çalışmaya, üretmeye, yenilik yapmaya, düşünmeye, eyleme geçmeye teşvik ettiği görülmektedir. Girişimciliğin ise kültürle ilişkili olduğu düşünüldüğünde, Mevlâna kendi döneminde bunu fark edip insanları motive etmeye çalışmıştır. Üstelik girişimcinin, yöneticinin, iş verenlerin özellikle davranışlarına dikkat etmelerini, örnek insanlar olmalarını ve adalet-hak duygusu içerisinde işlerini yürütmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Girişimcilik ile birlikte yeni işletmeler ve bu işletmelerin yaratmış olduğu yeni istihdam olanakları ortaya çıkmaktadır. Bu işletmelerin girmiş oldukları piyasalara hem yeniliklerin oluşması hem de rekabetin artması sonucu kalite ve hizmet segmentlerinde artış meydana gelecektir. Girişimcilik ülkenin gelişmişlik düzeyine göre çeşitli seviyelerde ekonomik faydalar sağlamaktadır (Ağır ve Kara, 2017).

Girişimciliğin ekonomiğe etkisi açısından ele alınmasının yanı sıra sosyal ve kültürel açıdan da incelenmesi gerekmektedir. Toplumların sosyal yapılarından

ve kültürlerinden kaynaklı girişimcilik olgusuna yaklaşımları ve destekleri değişmektedir. Kültürleri oluşturan unsurlar tarafından desteklenen girişimcilik adı altında o ülkenin ekonomisi, sosyal gelişimi destekleniyor olmaktadır.

Hem kişi hem de toplum üzerinde en etkin unsur kültür olduğuna göre, toplumdaki bireylerin ortak özellikleri olup, kişiden kişiye aktararak öğrenilirken, ayrıca bu davranış kalıpları toplumları birbirinden ayırmaktadır (Aytaç ve İlhan, 2007; Güney ve Çetin, 2009). Kültür, bireylerin tutum ve davranış kalıplarını şekillendirdiğinden, girişimciye ait güdülerde kültür ortamında ortaya çıkmaktadır. Coşkulu olma, risk alabilme, başarıya karşı tutum, cesur olma, tasarruf yapabilme bilinci gibi girişimci özellikleri kültür tarafından bireye verilir. Değişen kültürler ve verilen değerler sonucunda ya girişimsel davranışlar sergilenir ya da sergilenmez (Aytaç ve İlhan, 2007). Hemen her toplum, bireylerini daha girişimci yapmak için yöntemler geliştirir, teşvikler verir, esin kaynağı olur. Bir toplumu bir başka toplumla karşılaştırırken de büyük çoğunlukla “çok girişimci bir toplum” ya da “maalesef girişimcilik coşkusunu yitirmiş bir toplum” deriz.

Mevlâna'nın Öğretilerinde Yer Alan Girişimciliğe Özgü Fikirlerinin Konya İlinde İş Hayatına Yansımaları Üzerine Bir Çalışma

Bu çalışmanın konusunu, Mevlâna'nın öğretilerinin girişimcilik üzerine etkileri ve verdiği önem oluşturmaktadır. Çalışmayı gerçekleştirebilmek için Mevlâna'nın eserlerinden biri olan Mesnevi'deki beyitler analiz edilerek birçok konu altında sınıflandırmalar yapılmıştır. Tespit edilen bu beyitler sayesinde ölçek geliştirme çalışması gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda elde edilen ölçek Konya ilinde Konyalı olan ve çoğunluğunu girişimcilerin oluşturduğu deneklere (pilot) uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler ve geri dönüşler doğrultusunda anketteki soru ifadeleri yeniden yapılandırılmaya gidilmiş, geçerlilik ve güvenilirlik analizlerinden sonra ifadeler son hali verilmiştir.

Çalışmanın amacı, merkezine insanı alan ünlü düşünürün hayatında önemli bir yeri olan Konya ilindeki Konyalı girişimcilerin Mevlâna'nın öğretilerini ne ölçüde girişimcilik kültürüne yansıttıklarını belirlemektir. Belirlenen amaç çerçevesinde yapılacak olan çalışmanın literatüre yarar sağlayacağı düşünülmüştür. Mevlâna'nın öğretileri çeşitli alanlarda incelenmiş ancak girişimcilik ve girişimcilik kültürü açısından incelenmemiştir. Bu çalışmayla, bir nebze olsun literatüre katkı yapmak amaçlanmıştır.

Çalışmanın evrenini, Konya ilinde bulunan küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Bu işletmelerden ise kurucu, girişimci, her seviyedeki yönetici olanlarının Konyalı olanları seçilmiştir. Bu kapsamda ilgili odaya kayıtlı olan 1325 işletme tespit edilmiştir. Ana kütleden %95 güvenilirlik ile %5'lik hata oranı dikkate alındığında en az olacak örneklem sayısı 297 kişi olarak hesaplanmıştır (Sekaran, 2003; Altunışık vd., 2005).

Veri toplama için birinci derece kaynaklardan anket yöntemi uygulanmıştır. Anket formu demografik özelliklere ait olan birinci bölüm ve 41 soru ifadesinden oluşan ikinci bölümden oluşmuştur. Anket formumuzda bulunan 41 ifadenin Cronbach Alpha değeri ise 0,870'tir. Ölçme aracı olan anket ile verilerin toplanması e-mail yoluyla ve Konya ilinde bizzat dağıtılarak yüz yüze yapılmıştır. Toplam 502 ankete ulaşılmış olup bu anketler uç değer analizine tabi tutularak 25 adet soru ifadesi kapsam dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak 477 anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışma ile ilgili olarak, Mevlâna'nın Mesnevi adlı eserinde bulunan beyit sayılarının nicelik olarak çok ve nitelik olarak yoğun olması, girişimcilik ile ilgili beyitlerin belirlenip bu beyitleri doğru ifade edebilecek soru ifadesinin oluşturulması, bu çalışmalar sonucunda uzman kişiler ile belirlenen beyit ve

soru ifadelerinin incelenerek sayısının azaltılması süreçteki güçlüklerden olduğu söylenebilir. Ayrıca yeni bir ölçek geliştirmenin vermiş olduğu zorluklar, bu ölçeği toplumun değer verdiği toplum önderlerinden biri olan Mevlâna'nın öğretilerinden oluşuyor olması, Mevlâna'nın yaşadığı şehirde uygulamanın gerçekleştirilmiş olması, zaman kısıtı, azlığı girişimcilerin yoğun olmaları ve anket formlarının çoğunun yüz yüze uygulanmasının oluşturduğu söylenebilir. Geniş kapsamlı bir doktora çalışması² için yapmış olduğumuz araştırmanın özelde girişimcilik kültürüne yönelik olanları seçilerek bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Araştırmanın kapsadığı deneklerin demografik değişkenlere göre dağılımları, yaş, iş hayatında geçirilen süre, kurumda çalışan sayısı, üyesi olunan ve aktif destek verilen sivil toplum kuruluşlarının sayısı, eğitim durumu, çalışılan kurumdaki görev/unvan ve aylık gelir seviyesine ilişkin elde edilen bulgulardan oluşmaktadır

Tablo 1: Yaş Değişkenine Göre Dağılım

Yaş Aralığı	N	%
18-25	56	11,7
26-40	227	47,6
41-55	154	32,3
56-70	40	8,4
Toplam	477	100

Tablo 1'den de görüleceği üzere, deneklerin %11,7'si 18-25 yaş aralığından, %47,6'sı 26-40 yaş aralığından, %32,3'ü 41-55 yaş aralığından, %8,4'ü 56-70 yaş aralığından oluşmaktadır.

Tablo 2: İş Hayatında Geçirilen Süre Değişkenine Göre Dağılım

İş Hayatında Geçirilen Süre	N	%
...-5 yıl	74	15,5
6 yıl-10 yıl	116	24,3
11 yıl-20 yıl	160	33,5
21 yıl-40 yıl	120	25,2
41 yıl-55 yıl	7	1,5
Toplam	477	100

Tablo 2'den de görüleceği üzere, deneklerin iş hayatlarında geçirdikleri süre olarak %15,5'i ...-5 yıl aralığından, %24,3'ü 6 yıl-10 yıl aralığından, %33,5'i 11 yıl-20 yıl aralığından, %25,2'si 21 yıl-40 yıl aralığından, %1,5'i 41 yıl-55 yıl aralığından oluşmaktadır.

Tablo 3: Kurumda Çalışan Sayısı Değişkenine Göre Dağılım

Kurumda Çalışan Sayısı	N	%
1-5	250	52,4
6-10	111	23,3
11-15	37	7,8
16-20	14	2,9
21 ve üzeri	65	13,6
Toplam	477	100

Tablo 3'ten de görüleceği üzere, deneklerin kurumunda çalışan sayısı olarak %52,4'ü 1-5 aralığından, %23,3'ü 6-10 aralığından, %7,8'i 11-15 aralığından, %2,9'u 16-20 aralığından, %13,6'sı 21 ve üzeri aralığından oluşmaktadır.

² Canan YILDIRAN, Konya İlindeki İşletmelerde Mevlâna'nın Yönetime Özgü Fikirlerinin Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Danışman Prof. Dr. Yahya FİDAN, Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karabük, 2017.

Tablo 4: Üye Olunan ve Aktif Destek Verilen Sivil Toplum Kuruluşlarının Sayısı Değişkenine Göre Dağılım

Üye Olunan ve Aktif Destek Verilen Sivil Toplum Kuruluşlarının Sayısı	N	%
1-3	156	32,7
4-6	18	3,8
Hiç yok	303	63,5
Toplam	477	100

Tablo 4'ten de görüleceği üzere, deneklerin üye olunan ve aktif destek verilen sivil toplum kuruluşlarının sayısı olarak %32,7'si 1-3 aralığından, %3,8'i 4-6 aralığından, %63,5'i hiçbir sivil toplum kuruluşlarına üye olmayanlardan oluşmaktadır.

Tablo 5: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Dağılım

Eğitim Durumu	N	%
İlk-Orta	74	15,5
Lise	184	38,6
Ön Lisans	81	17,0
Lisans	118	24,7
Yüksek Lisans	18	3,8
Doktora	2	0,4
Toplam	477	100

Tablo 5'ten de görüleceği üzere, deneklerin eğitim durumları olarak %15,5'i ilk-orta, %38,6'sı lise, %17,0'ı ön lisans, %24,7'si lisans, %3,7'si yüksek lisans, %0,4'ü doktora eğitiminden oluşmaktadır.

Tablo 6: Çalışılan Kurumdaki Görev/Unvan Değişkenine Göre Dağılım

Çalışılan Kurumdaki Görev/Unvan	N	%
Yönetici değilim	45	9,4
Şef	33	6,9
Müdür Yardımcısı	51	10,7
Müdür	78	16,4
Genel Müdür	12	2,5
İşletme Sahibi	258	54,1
Toplam	477	100

Tablo 6'dan da görüleceği üzere, deneklerin görev/unvan olarak %9,4'ü yönetici değilim, %6,9'u şef, %10,7'si müdür yardımcısı, %16,4'ü müdür, %2,5'i genel müdür, %54,1'i işletme sahiplerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 7: Aylık Gelir Seviyesi Değişkenine Göre Dağılım

Aylık Gelir Seviyesi	N	%
1500 tl-2500 tl	144	30,2
2501 tl-3500 tl	70	14,7
3501 tl-4500 tl	61	12,8
4501 tl-5500 tl	58	12,2
5501 tl ve üzeri	144	30,2
Toplam	477	100

Tablo 7'den de görüleceği üzere, deneklerin aylık gelir seviyesi olarak %30,2'si 1500 tl-2500 tl, %14,7'si 2501 tl-3500 tl, %12,8'i 3501 tl-4500 tl, %12,2'si 4501 tl-5500 tl, %30,2'si 5501 tl ve üzeri gelirlerden oluşmaktadır.

Araştırmada, Mevlâna'nın öğretileri doğrultusunda oluşturulan ifadelerin deneklere anket aracılığı ile uygulanması sonucunda elde edilen değerler ve sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 8: Çalışılan Kurumdaki Görev/Unvan İle İlgili Sonuçlar

Soru No.	İfadeler	Görev/Unvan	N	1 (1-2) Olumlu (%)	2 (2) Nötr (%)	3 (4-5) Olumsuz (%)
1	İyi iş adamı ve yönetici, karar vermeden önce sabırla her türlü inceleme, araştırmayı yapar.	Yönetici	45	93,3	6,7	0,0
		Değilim				
		Şef	33	97,0	0,0	3,0
		Md. Yrd.	51	98,0	0,0	2,0
		Md.	78	97,4	0,0	2,6
		Gnl. Md.	12	100,0	0,0	0,0
2	Kriz ve işlerin durgunlaştığı zamanlarda yeni pazarlar aramak gerekir.	Yönetici	45	68,9	20,0	11,1
		Değilim				
		Şef	33	81,8	9,1	9,1
		Md. Yrd.	51	58,9	23,5	17,6
		Md.	78	69,2	15,4	15,4
		Gnl. Md.	12	66,7	25,0	8,3
3	Plansız, programsız, fizibiliteye dayanmayan, herkesin yaptığını yapmaya çalışan bir işletme, kaynaklarını boşa harcar, başarılı olamaz.	Yönetici	45	84,5	11,1	4,4
		Değilim				
		Şef	33	90,9	6,1	3,0
		Md. Yrd.	51	94,1	0,0	5,9
		Md.	78	93,6	3,8	2,6
		Gnl. Md.	12	100,0	0,0	0,0
4	Yenilik yapmak için, insanların neye ihtiyaçlarının olduğunu, neyin yokluğunu çektiklerini düşünmekle sürece başlanmalıdır.	Yönetici	45	97,8	2,2	0,0
		Değilim				
		Şef	33	90,9	9,1	0,0
		Md. Yrd.	51	96,1	3,9	0,0
		Md.	78	96,2	3,8	0,0
		Gnl. Md.	12	91,7	8,3	0,0
5	İnsanın en önemli sermayesi zamandır, ömrüdür.	Yönetici	45	95,6	2,2	2,2
		Değilim				
		Şef	33	90,9	6,1	3,0
		Md. Yrd.	51	98,0	2,0	0,0
		Md.	78	93,6	2,6	3,8
		Gnl. Md.	12	100,0	0,0	0,0
İşletme Sahibi		258	98,4	1,2	0,4	

Tablo 8: Devam

Soru No.	İfadeler	Görev/Unvan	N	1 (1-2) Olumlu (%)	2 (2) Nötr (%)	3 (4-5) Olumsuz (%)
6	Gerçekçi analizlere dayanmayan, sadece rakipler yapıyor diye yapılan faaliyetler başarısızlıkla sonuçlanır.	Yönetici	45	82,2	17,8	0,0
		Değilim				
		Şef	33	75,8	18,2	6,0
		Md. Yrd.	51	84,4	7,8	7,8
		Md.	78	84,6	12,8	2,6
		Gnl. Md.	12	91,7	8,3	0,0
7	İşletmenin geliştirdiği bir stratejinin sonucu olarak hedeflere ulaşılması ve kâr elde etmesiyle rakiplerin uyguladıkları yöntemleri taklit ederek kâr etmesi arasında fark vardır.	Yönetici	45	84,5	11,1	4,4
		Değilim				
		Şef	33	72,7	18,2	9,1
		Md. Yrd.	51	90,2	5,9	3,9
		Md.	78	85,9	11,5	2,6
		Gnl. Md.	12	91,7	8,3	0,0
İşletme Sahibi		258	93,0	4,7	2,3	

8	İşletmenin birinci önceliği kârdır ve bunu artırmak için ne gerekiyorsa yapılabilir.	Yönetici Değişim	45	60,0	20,0	20,0
		Şef	33	66,7	12,1	21,2
		Md. Yrd.	51	68,6	7,8	23,6
		Md.	78	62,8	6,4	30,8
		Gnl. Md.	12	41,7	16,6	41,7
		İşletme Sahibi	258	33,3	14,0	52,7
9	Gemisini yürüten kaptan misali, amaçların gerçekleştirilmesi için her yol denenmelidir.	Yönetici Değişim	45	60,0	22,2	17,8
		Şef	33	66,7	18,1	15,2
		Md. Yrd.	51	84,3	13,7	2,0
		Md.	78	64,1	19,2	16,7
		Gnl. Md.	12	50,0	25,0	25,0
		İşletme Sahibi	258	41,5	11,2	47,3
10	Yöneticiler, konuya ne kadar hâkim olurlarsa olsunlar, etrafındaki kişilerle istişare ederek davranışları gerekir.	Yönetici Değişim	45	95,6	4,4	0,0
		Şef	33	97,0	3,0	0,0
		Md. Yrd.	51	100,0	0,0	0,0
		Md.	78	97,4	1,3	1,3
		Gnl. Md.	12	83,4	8,3	8,3
		İşletme Sahibi	258	96,1	2,7	1,2
11	Yenişim (inovasyon), gerek bireylerde gerekse işletmede her zaman gündemde olması gereken bir kavramdır.	Yönetici Değişim	45	80,0	15,6	4,4
		Şef	33	97,0	3,0	0,0
		Md. Yrd.	51	92,2	7,8	0,0
		Md.	78	92,3	7,7	0,0
		Gnl. Md.	12	100,0	0,0	0,0
		İşletme Sahibi	258	89,5	9,7	0,8

Tablo 8: Devam

Soru No.	İfadeler	Görev/Unvan	N	1 (1-2) Olumlu (%)	2 (2) Nötr (%)	3 (4-5) Olumsuz (%)
12	Asgari nitelikleri taşımayan bir ürün ve hizmet ne alıcısına ne de üretene yarar sağlamaz.	Yönetici Değişim	45	80,0	8,9	11,1
		Şef	33	81,8	12,1	6,1
		Md. Yrd.	51	72,5	25,5	2,0
		Md.	78	87,2	7,7	5,1
		Gnl. Md.	12	75,0	25,0	0,0
		İşletme Sahibi	258	91,9	7,0	1,1

Tablo 8'den de görüleceği üzere, "İyi iş adamı ve yönetici, karar vermeden önce sabırla her türlü inceleme, araştırmayı yapar. (1)" bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %97,6'sı katılıyorum, %1,1'i kararsızım ve %1,3'ü katılmıyorum seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna'nın öğretilerine %97,6 ile katıldıkları görülmektedir. Nitekim Mevlâna Mesnevi eserinin birinci cildi/1040 numaralı beytinde "O vakit kimlerin sözlerini dinlememiş, kimleri kendine baş edinmiş, yol gösterici sanmışsın. Anlarsın ..." demiştir.

"Kriz ve işlerin durgunlaştığı zamanlarda yeni pazarlar aramak gerekir. (2)" bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %70,0'ı katılıyorum, %17,4'ü kararsızım ve %12,6'sı katılmıyorum seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna'nın öğretilerine %70,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin beşinci

cildi/2429 numaralı beytinde “Çorak, taşlık bir ovada sabretmek ahmaktır!”, “Allah’ın dünyası geniştir.” demiştir.

“Plansız, programsız, fizibiliteye dayanmayan, herkesin yaptığını yapmaya çalışan bir işletme, kaynaklarını boşa harcar, başarılı olamaz. (3)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %70,0’ı katılıyor, %17,4’ü kararsız ve %12,6’sı katılmıyor seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna’nın öğretilerine %70,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin birinci cildi/421 numaralı beytinde “Gölgelere ok yağdırması sebebiyle, ömrünün ok torbası boşalır. Gölge avlamak için, hızla ve hararetle koştuğundan ötürü hayatı boş yere harcanmış olur.” demiştir.

“Yenilik yapmak için, insanların neye ihtiyaçlarının olduğunu, neyin yokluğunu çektiklerini düşünmekle sürece başlanmalıdır. (4)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %95,0’ı katılıyor ve %5,0’ı kararsız seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna’nın öğretilerine %95,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin altıncı cildinde “Bir gayeye doğru giderken, daha doğrusu hakikati araştırırken herkes önce yokluğa doğru koşar, sonradan yokluktan kaçar.” demiştir.

“İnsanın en önemli sermayesi zamandır, ömrüdür. (5)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %96,0’ı katılıyor, %2,0’ı kararsız ve %2,0’ı katılmıyor seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna’nın öğretilerine %96,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin altıncı cildi/21 numaralı beytinde “Böyle azîz, böyle paha biçilmez ömrü her ân, hiçbir karşılık elde etmeden niçin harcıyorsun?” demiştir.

“Gerçekçi analizlere dayanmayan, sadece rakipler yapıyor diye yapılan faaliyetler başarısızlıkla sonuçlanır. (6)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %85,0’ı katılıyor, %12,0’ı kararsız ve %3,0’ı katılmıyor seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna’nın öğretilerine %85,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin ikinci cildi/563 numaralı beytinde “Doğrusu olanları taklit eyleyişim, beni berbat etti. O taklide uyuşa yüzlerce lanet olsun.” demiştir.

“İşletmenin geliştirdiği bir stratejinin sonucu olarak hedeflere ulaşılması ve kar elde etmesiyle rakiplerin uyguladıkları yöntemleri taklit ederek kar etmesi arasında fark vardır. (7)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %86,0’ı katılıyor, %10,0’ı kararsız ve %4,0’ı katılmıyor seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna’nın öğretilerine %86,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin beşinci cildi/1277 numaralı beytinde “Mukallit, yani taklit eden kişi sağıra benzer. Kendisinde bulunan sevinç, neşe, sağırım sevinci gibidir. Kendi için sevinci değildir. Taklit bir sevincidir.” demiştir.

“İşletmenin birinci önceliği kârdır ve bunu artırmak için ne gerekiyorsa yapılabilir. (8)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %55,0’ı katılıyor, %13,0’ı kararsız ve %32,0’ı katılmıyor seçeneğinde toplanmışlardır. Mevlâna Mesnevi eserinin beşinci cildi/473 numaralı beytinde “Ama pervane gibi koş, ateşe atıl, aşk oyununu, bir menfaat gözetmeden cömertçe, tertemiz olarak oyna, kurtul.” demiştir.

Bize göre bu yargıya katılmıyorum oranının daha yüksek olması beklenirdi. Çünkü, işletmenin birinci önceliğinin kâr olarak görülmesi ve bunun için gerekenin yapılması makyavelist bir düşüncedir. Niccola Makyaveli “amaçları gerçekleştirmek için her yol mubahtır” diyerek, bu uğurda yapılacak her şeyi meşru görmüştür. Bizim kültürümüze göre bu doğru değildir, amaçlara ulaşmak için her yol mubah değildir. İşletmenin birinci önceliği topluma, insanlığa hizmet olmalıdır. Mevlâna’da tüm hayatı boyunca insanı, toplumu ele almış, onun refah ve mutluluğuna yönelik gayret göstermiştir. Sonuç olarak bu yargı için katılmıyorum oranının %32,0 değil, çok yüksek olması beklenirdi ki, bu oran yüksekliği Mevlâna’nın öğretilerinin dikkate alındığının bir göstergesi olurdu.

“Gemisini yürüten kaptan misali, amaçların gerçekleştirilmesi için her yol denenmelidir. (9)” bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %61,0’ı katılıyor,

%18,0'ı kararsızım ve %21,0'ı katılmıyorum seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre katılmıyorum oranının daha yüksek olması beklenirdi. Deneklerimizden %21,0'ı Mevlâna'nın öğretileri ile paralel düşündükleri söylenebilir. Mevlâna Mesnevi eserinin birinci cildi/1644 numaralı beytinde *"Bilgi de hikmet de helal lokmadan doğar; aşk da, merhamet de helal lokmadan meydana gelir."* demiştir.

"Yöneticiler, konuya ne kadar hâkim olurlarsa olsunlar, etrafındaki kişilerle istişare ederek davranmaları gerekir. (10)" bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %95,0'ı katılıyorum, %3,0'ı kararsızım ve %2,0'ı katılmıyorum seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna'nın öğretilerine %95,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin altıncı cildi/2611 numaralı beytinde *"İyi kişilerle, temiz insanlarla, danış, görüş! Peygamber Efendimiz bile; 'Temiz kişilerle danış, onların fikirlerini sor!, emri verildi."* demiştir.

"Yenişim (inovasyon), gerek bireylerde gerekse işletmede her zaman gündemde olması gereken bir kavramdır. (11)" bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %92,0'ı katılıyorum, %7,0'ı kararsızım ve %1,0'ı katılmıyorum seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna'nın öğretilerine %92,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin birinci cildi/2221 numaralı beytinde *"Ey manalar aleminin güneşi, sen de canlar saç, şu köhne dünyaya yenilikler ver, yenilik göster."* demiştir.

"Asgari nitelikleri taşımayan bir ürün ve hizmet ne alıcısına ne de üretene yarar sağlamaz. (12)" bu yargımızla ilgili olarak Konyalı deneklerimizin toplamda %82,0'ı katılıyorum, %14,0'ı kararsızım ve %4,0'ı katılmıyorum seçeneğinde toplanmışlardır. Bu oranlara göre deneklerimizin Mevlâna'nın öğretilerine %82,0 ile katıldıkları görülmektedir. Mevlâna Mesnevi eserinin altıncı cildi/4306 numaralı beytinde *"Tuzlu su, susuz kimseye derman olmaz; içildiği zaman insana hoş ve serin gelirse de, hiçbir fayda sağlamaz!"* demiştir.

Sonuç

Bize göre bu araştırma ve incelemeyi yaparken sadece işletmecilik kaynaklarını değil, toplumda büyük etkiler bırakmış hemen her alandan filozofların, düşünürlerin, gönül önderlerinin ve devlet yönetmiş kişilerin eserlerine, onların yakınlarında bulunmuş kişilerin yazmış oldukların da bakmaları gerekir. Bu anlamda Mevlâna hem doğunun hem de batının dikkate aldığı, fikirlerinden etkilendiği, istifade ettiği önemli bir şahsiyet olmuştur. Mevlâna'nın eserleri bu gözle incelendiğinde hem yöneticilere hem iş adamı ve çalışanlara yönelik birçok tavsiyede bulunduğu görülecektir. Biz de bu çalışmayla, onun eserlerinden seçtiğimiz beyitlere karşılık olarak oluşturduğumuz soru setini anket formuna çevirmiş, bunu Konyalı iş adamı ve yöneticilerden oluşan deneklere uygulayarak, Konyalı bu grubun Mevlâna'nın öğretileriyle ne kadar ilgili olduklarını görmek oluşturmaktadır. Bu sayede literatüre, bu anlamda küçük bir katkı yapmak hedeflenmiştir.

Yaptığımız çalışmadan elde ettiğimiz bilgiler, veriler ışığında kısaca şunları söyleyebiliriz: İş adamının, yöneticinin, girişimcinin işleriyle ilgili olarak karar vermeden önce sabırlı davranışlar sergileyerek gerekli olan araştırmaları ve incelemeleri yapmaları başarılı olmaları önündeki en önemli aşama olarak görülmektedir. Girişimcilerin ilgili oldukları işlerle ilgili sıkıntılar yaşamaları durumunda yeni pazarlar ya da iş alanları aramaları konusunda yapılan görüşmeler esnasında yeni pazarlar ve iş alanları aramalarının doğru olduğunu fakat ekonomik durumların el verdiği müddetçe yapılabileceğini dile getirmişlerdir. Girişimcilik coşkusuna sahip deneklerin taklitten uzak, yenilikçi ve özgün işler yapılmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Lakin bir girişimcilik hareketinde bulunmadan önce toplumda neye ihtiyacın olduğu araştırılmalı ve daha sonra eyleme geçilmesi vurgulanmıştır. Mevlâna'da bu konuda tavsiyelerde bulunmuştur. Mesnevi eserinin ikinci cildi/563 numaralı beytinde ise bu durumun önemini belirtmektedir: *"Doğrusu olanları taklit eyleyişim, beni berbat etti. O taklide uyuşa yüzlerce lanet olsun."* Mevlâna'nın önemle vurguladığı bir başka konu ise zaman unsurudur. Mesnevi

eserinin dördüncü cildi/2244 numaralı beytinde zaman için şöyle demektedir: “Geçmişe acımak, geçmişe özlem duymak yanlış bir iştir; giden geri gelmez! onu yâdetmek de boş şeydir!” Deneklerin verdikleri bilgiler analiz edildiğinde ve görüşmeler esnasındaki diyaloglarda zamanın önemine vurgu yaptıkları görülmektedir. Girişimcilerin hem taklit konusuna karşı oldukları hem de rakipleri başarılı kılan bir faaliyetin kendileri için geçerli olmayacağını bilincinde ve farkındalığında oldukları görülmektedir. İşletmelerinin kârını arttırmak için ne gerekiyorsa yapılabilir düşüncesine girişimcilerin çoğunun katıldığı görülmektedir. Amaçların gerçekleştirilmesi konusunda her yolun denenmesi düşüncesine girişimcilerin çoğunun katıldıkları görülmektedir. Bu durum ise ilgili madde de izah ettiğimiz gibi, Makyavelist bir düşünce olup gerçekte Mevlâna ve onun öğretileriyle uyuşmamaktadır. İstisare etmenin iş hayatında olması gereken bir davranış olduğu ve yeniliğe karşı tutumunda hem çalışanlarda hem de işletmenin yapısında olmazsa olmazlar arasında olduğu görülmektedir. Ürün ve hizmetlerde standart hale gelmiş kalitenin altında olunmasının hiç kimseye yarar sağlamayacağı düşüncesi ise Konyalı girişimcilerde ortak fikir noktası ve tutumu olduğu görülmektedir. Çalışmayı oluşturan ifadelerin çoğunluğunda Konyalı deneklerimizin Mevlâna’nın öğretileri ile hemfikir olduklarını söyleyebiliriz.

Bu sonuçlar doğrultusunda denilebilir ki; gerçekleştirilen her bir yeniliğin, yaşamı kolaylaştıran hizmetlerin, ürünlerin arka planında mutlaka bir girişimcinin olduğu bilinmektedir. Bazı insanlar sadece var olanla yetinirken girişimci olanlar daima bir yeniliğin peşinde koşmaktadır. Girişimcileri diğer insanlardan ayıran en önemli özellik ise girişimcilik coşkusudur (Fidan ve Çiftçi, 2010). Her ülkenin bu coşkuya ihtiyacı olduğu gibi ülkemizde de girişimcilik coşkusuna ihtiyaç bulunmaktadır. Kültürümüzün zenginliğini göz önünde bulundurursak girişimciliğin de kültürle yakın bir ilişki içerisinde olduğu düşünüldüğünde, toplumu yönlendirenler tarafından bu coşkuyu destekleyen çalışmaların yapılmasının önemi çok açık şekilde görülmektedir. Bu kapsamda Mevlâna’nın öğretilerinden de yararlanması, onun iş hayatı, yöneticilik, girişimcilik, yenilik yapma, insan ilişkileri, iletişim, kendini yönetme, hayata ve cihana bakış vb. birçok konudaki sözlerinin insanlarımızı anlayacakları şekilde iletilmesi, bu yolla toplumumuzdaki girişimcilik coşkusuna sahip bireylerin sayısının artırılması, Ülkemizin ve insanlık aleminin gelişmesine ciddi katkı yapacaktır diye düşünmekteyiz. Bu mütevazı çalışmanın, alanda yapılacak çalışmalara bir nebze de olsa esin kaynağı olması bizi mutlu edecektir.

Kaynakça

- Ağır, H. & Kara, M. A. (2017). Girişimcilik ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-227.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2005). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, Avcı Ofset, İstanbul.
- Aytaç, Ö. ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 101-120.
- Can, Ş. (2014). *Mevlâna: Konularına Göre Açıklamalı Mesnevi Tercümesi*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Ergül, E. (2015). Mevlânâ’nın Düşünce Dünyasının Siyasal ve Toplumsal Boyutları, 1. *Türk İslam Siyasi Düşüncesi Kongresi*, 239-256.
- Esen, A. (2007). *Mevlâna Celâleddin Rûmî’nin İktisat Anlayışı*, Rûmî Yayınları, Konya.
- Fidan, Y. ve Çiftçi, S. (2010). Farklı Fakültelerdeki İşletme Öğrencilerinin Girişimciliğe Bakışları, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 58-73.
- Güney, S. ve Çetin, A. (2009). Kültürün Girişimciliğe Etkisi ve Türkiye’de Girişimcilik Kültürü, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 189-210.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*, John Wiley, New York.
- Şimşekler, N. (2010). *Mevlâna’yı Anlayabilmek*, Rûmî Yayınlar, Konya.
- Yeniterzi, E. (2007). Mevlâna’nın Kişisel Değişim ve Gelişime Dair Düşünceleri, *Mevlâna Araştırmaları Dergisi*, (2), 13-28.

